

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІННОВАТИКИ,
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ**

Кафедра екології та охорони здоров'я

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**щодо виконання кваліфікаційної роботи
для здобувачів вищої освіти, які навчаються
на другому (магістерському) рівні
за спеціальністю 101 «Екологія»
(Освітньо-професійна програма «Екологія та біоекономіка»)**

Тернопіль 2023

Методичні вказівки з виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні за спеціальністю 101 «Екологія» (освітньо-професійна програма «Екологія та біоекономіка»). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. - 38 с.

Методичні вказівки містять матеріали щодо підготовки, оформлення й захисту кваліфікаційної роботи, складені відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, містять рекомендації та матеріали щодо основних етапів виконання кваліфікаційної роботи та процедури її захисту, перелік тем, список рекомендованої літератури.

Укладачі:

Кривохижа Євген Михайлович, д. с.-г. н., професор;

Сидорук Борис Орестович, д. е. н., професор;

Бицюра Леонід Олексійович, старший викладач, к. е. н.;

Файфура Василь Васильович, доцент, к. е. н..

Рецензент:

Кошіль Анатолій Богданович, директор Тернопільської ДСГДС Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН.

Відповідальний за випуск: Бицюра Леонід Олексійович, старший викладач, к. е. н., в. о. завідувача кафедри екології та охорони здоров'я ЗУНУ.

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри екології та охорони здоров'я ЗУНУ (Протокол № 3 від 06 жовтня 2023 р.)

Видається за редакцією авторів.
© Західноукраїнський національний університет, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	5
1.1. Визначення напрямку дослідження	6
1.2. Формування та затвердження теми і плану дипломної роботи	6
1.3. Порядок проведення досліджень	7
2. ОСНОВНА ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	8
3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	12
4. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	17
5. КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ РОБОТОЮ	18
6. ПОРЯДОК РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	19
7. ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ	21
8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ «АГРОНОМІЯ» ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 101 «ЕКОЛОГІЯ»	25
9. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	27
10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29

ВСТУП

Кваліфікаційна робота є самостійною індивідуальною роботою над обраною темою і готується студентом до прилюдного захисту. Її метою є виявлення ступеня засвоєння здобувачем вищої освіти (далі – студентом) набутих знань та навичок. У результаті написання кваліфікаційної роботи студенти систематизують та закріплюють загальнотеоретичні і спеціальні знання, практичні навички за набутою спеціальністю.

Виконання кваліфікаційної роботи регламентоване стандартом спеціальності та освітньо-професійною програмою. Її написання і захист є заключним етапом підготовки студентів за освітнім ступенем «магістр» та покликане:

- систематизувати та закріпити теоретичні знання студентів за спеціальністю 101 «Екологія» (ОПП «Екологія та біоекономіка»);
- розвинути практичні навички і вміння їх застосовувати для прийняття конкретних рішень в галузі охорони довкілля і забезпечення високого рівня екологічної безпеки розвитку територій і суб'єктів господарювання;
- поглибити вміння працювати з нормативною, довідковою та спеціальною літературою, обирати методи досліджень, приймати рішення і відстоювати власні судження;
- оцінити можливість присвоєння студенту освітньо-професійного ступеня «магістр» за спеціальністю 101 «Екологія».

Кваліфікаційна робота повинна відповідати наступним критеріям:

- обрана тема має бути доволі актуальною;
- робота має бути авторським самостійним доробком;
- використані аналітичні матеріали мають бути достовірними, а висновки обґрунтованими;
- отримані результати мають мати практичну значимість.

Керівництво підготовкою студентом кваліфікаційної роботи покладається на керівника, котрий надає науково-методичну допомогу студенту з питань визначення теми роботи, методики дослідження обраної теми, формування структури роботи, визначення предмета і об'єкта дослідження, мети, завдань та практичної цінності роботи. Студент має систематично і глибоко дослідити обрану тему, підготувати рукопис у відповідності до методичних вказівок, презентацію та доповідь та захистити результати власних досліджень.

1. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

При написанні кваліфікаційної роботи рекомендується дотримуватися наступної послідовності:

- вибір теми дослідження, подання відповідної заяви та затвердження теми кваліфікаційної роботи;
- визначення об'єкта, предмета, формування мети дослідження, затвердження завдання на кваліфікаційну роботу;
- формування теоретико-методологічних основ проблеми, що досліджується, узагальнення існуючих компенсацій, вивчення еволюції підходів до вирішення проблеми, систематизація сучасних поглядів вітчизняних та закордонних науковців;
- складання попереднього плану (який перетвориться у конкретний зміст кваліфікаційної роботи);
- написання вступу;
- підготовка теоретичного розділу (аналіз обраного об'єкту, проблемної ситуації, формулювання задачі, вибір і виконання аналітичних розрахунків і числових обчислень щодо екологічного стану або ступеня екологічної небезпеки об'єкту тощо);
- обґрунтування заходу, засобу чи рекомендацій щодо захисту обраного компонента (компонентів) довкілля в умовах конкретного природного або техногенного об'єкта з використанням типових або стандартизованих методик чи розрахунків, а також оцінювання очікуваної екологічної ефективності;
- розробка заходів з охорони праці після впровадження запропонованих заходів чи засобів на дослідженому об'єкті;
- формулювання висновків і рекомендацій та очікуваної екологічної ефективності при впровадженні запропонованих технічних, організаційно-технічних чи організаційних рішень;
- написання й оформлення тексту роботи, доповіді та ілюстрацій до неї (слайдів, що демонструються за допомогою комп'ютеризованих засобів на екрані та в роздрукованому вигляді);
- оформлення списку використаних джерел;
- формування додатків (результати комп'ютерних розрахунків, якщо вони подані з використанням стандартизованих пакетів програм, копії опублікованих студентом наукових праць (за наявності), відгук керівника роботи, рецензія з іншого підрозділу закладу вищої освіти або «зовнішня»);
- рецензування кваліфікаційної дипломної роботи;
- підготовка кваліфікаційної дипломної роботи до захисту;
- захист дипломної роботи у Екзаменаційній комісії.

Графік виконання кваліфікаційної дипломної роботи затверджується на початку навчального року, контролюється науковим керівником і випусковою кафедрою. За невиконання графіка студент може бути не допущений до захисту дипломної роботи.

1.1. Визначення напрямку дослідження

Визначення напрямку і формування теми проведення дослідження здійснюється, виходячи з наукових інтересів студента, тематики наукових досліджень кафедри, замовлень підприємств тощо.

Вибираючи напрям дослідження, доцільно користуватися запропонованим методичною комісією Навчально-наукового інституту інноватики, природокористування та інфраструктури ЗУНУ (надалі ННІПІ ЗУНУ) переліком їх тематики. Проте він не є обов'язковим і може бути уточненим або доповненим за бажанням студента та його наукового керівника, а також за замовленням виробництва.

1.2. Формування та затвердження теми і плану дипломної роботи

Тема дипломної кваліфікаційної роботи за ОС «Магістр» повинна бути актуальною, мати теоретичне та практичне значення, відповідати сучасному стану і перспективам розвитку екологічної діяльності.

Студент може скористатися запропонованою тематикою дипломних робіт, що розробляється кафедрою екології та охорони здоров'я та щорічно переглядається методичною комісією ННІПІ ЗУНУ. Студенту надається право запропонувати свою тему з обґрунтуванням її актуальності.

Тема роботи повинна бути погоджена з випусковою кафедрою та з організацією, на матеріалах якої вона буде виконуватися.

Обираючи тему, слід урахувати її актуальність, можливість одержання відповідних матеріалів (планових, звітних, статистичних), проведення власних експериментів, спостережень, розрахунків, наявність літературних джерел, власні напрацювання.

Обов'язковою вимогою до магістерської кваліфікаційної роботи є її практична цінність. Кваліфікаційна робота за ОС «Магістр» повинна бути написана за матеріалами конкретного об'єкту дослідження.

Студенти денної форми навчання одержують матеріали для аналітичної частини роботи за місцем проходження практики.

Виконання кваліфікаційної роботи на абстрактну тему без використання й аналізу матеріалів, що характеризують діяльність конкретної організації, не допускається.

Пропозиції щодо вибору теми дипломної роботи студент обговорює з науковим керівником від спеціальної кафедри. За поданням наукового керівника кафедра розглядає пропозиції студента і після їх схвалення подає у деканат для формування проєкту відповідного наказу.

План кваліфікаційної роботи повинен відповідати темі дослідження, мати чітку логіку поєднання теоретично-методичної, аналітичної та конструктивної частин. При розробці й обговоренні плану дослідження необхідно скласти поетапний календарний план виконання та написання кваліфікаційної роботи згідно із затвердженим на кафедрі регламентом.

Закріплення за студентом теми кваліфікаційної роботи оформляється наказом ректора ЗУНУ не пізніше ніж за півроку до закінчення навчання за магістерською програмою. Цим самим наказом призначаються наукові керівники дипломних робіт за ОС «Магістр».

1.3. Порядок проведення досліджень

Здобувач ОС «Магістр» за освітньо-професійною програмою «Екологія та біоекономіка» зі спеціальності 101 «Екологія» повинен ґрунтовно ознайомитись з теоретичними засадами обраної проблематики, на підставі аналізу вітчизняних та зарубіжних джерел літератури, узагальнити існуючі підходи та обґрунтувати методологію проведення досліджень. Студент проводить дослідження у виробничих умовах. Лабораторні аналізи згідно методики досліджень виконуються при спеціалізованій лабораторії, проте можливе їх виконання в лабораторіях науково-дослідних установ чи інших сертифікованих лабораторіях.

Перед початком виконання досліджень за темою дипломної роботи студент отримує від наукового керівника та консультантів з окремих розділів завдання щодо їх проведення. Дослідження проводяться під керівництвом наукового керівника, з яким узгоджують одержані результати, що є основою для розробки та обґрунтування пропозицій щодо усунення проблем і визначення найдоцільнішого способу їх вирішення. У ході реалізації цього етапу робота з джерелами літератури проводиться паралельно з дослідженнями, окремі аспекти дипломної роботи можуть уточнюватися чи коригуватися.

2. ОСНОВНА ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота за освітньо-професійною програмою «Екологія та біоекономіка» зі спеціальності 101 «Екологія» освітнього ступеня «Магістр» як оригінальне теоретично-прикладне дослідження повинна мати певну логіку побудови, послідовність і завершеність. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи повинен складати 40-50 сторінок тексту комп'ютерного набору. До загального обсягу не входять додатки та бібліографічний список, але всі сторінки зазначених елементів підлягають нумерації на загальних засадах.

Рекомендована структура кваліфікаційної дипломної роботи за освітньо-професійною програмою ««Екологія та біоекономіка» зі спеціальності 101 «Екологія» освітнього ступеня «Магістр»:

- ~ титульний аркуш (не нумерується);
- ~ завдання на дипломну роботу з календарним планом (не нумерується);
- ~ висновок керівника кваліфікаційної роботи;
- ~ рецензія на роботу (рецензент під час рецензування надає лише попередню оцінку роботі студента, оскільки остаточно робота оцінюється екзаменаційною комісією в процесі її захисту);
- ~ анотація українською та англійською мовами;
- ~ зміст;
- ~ реферат (Додаток Б);
- ~ перелік умовних скорочень (за необхідності);
- ~ вступ;
- ~ перший (теоретичний) розділ (огляд літератури);
- ~ другий розділ (умови і методика проведення досліджень, аналіз проблем);
- ~ третій розділ (результати досліджень, шляхи вирішення екологічних проблем);
- ~ висновки;
- ~ список використаних літературних джерел;
- ~ додатки (за необхідності).

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 101 «Екологія» виконується на матеріалах конкретного об'єкту. Об'єкт дослідження:

- організація будь-якої форми власності;
- компонент довкілля окремого району, області, регіону та їх джерела забруднення;
- адміністративно-територіальна одиниця (область, район, громада).

Відповідно тема кваліфікаційної роботи може стосуватися:

- аналізу екологічної діяльності суб'єкта господарювання;
- стану окремого компонента природної екосистеми;
- система природокористування в межах конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

Зміст дипломної роботи подають на початку, об'ємом 1-1,5 сторінки. Зміст включає назви всіх структурних складових кваліфікаційної роботи (вступ, назви розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів, що мають найменування, висновки, перелік літературних джерел, назви додатків) із зазначенням номерів сторінок, з яких починається відповідна структурна складова роботи. Зміст розташовують з нової сторінки.

Вступ кваліфікаційної роботи (1-2 сторінки) включає наступні елементи:

Тема – відображає задачу, яка вирішується.

Актуальність – обґрунтування важливості наукової задачі.

Мета – бажаний у майбутньому стан або процес у формі нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або уточнення відомих раніше, але недостатньо вивчених. Мета кваліфікаційної роботи полягає у створенні адресних рекомендацій, шляхів оптимізації довкілля задля досягнення екологічно безпечних умов функціонування промислових об'єктів і життєдіяльності, мінімізації техногенного впливу на складові довкілля.

Об'єкт дослідження – процес або явище, що породжує проблемну ситуацію.

Предмет дослідження – вивчення певної сторони об'єкту, його властивостей та галузі застосування.

Наукова новизна – узагальнення нових наукових результатів, що істотно значимі для науки.

Практична цінність – можливість використання результатів для вирішення певних теоретичних та прикладних задач.

Метод – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного вивчення дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретної задачі.

У вступі також зазначається апробація результатів досліджень на конференціях.

У першому розділі (10 с.) розглядають теоретичні та нормативно-правові засади та методи дослідження обраного явища або процесу. Спочатку проводять огляд літератури за обраною тематикою (5 с., 10-15 найменувань літератури, з них не менше половини за останні 5 років), вивчається нормативна база, обґрунтовуються власні судження студента щодо опрацювання екологічної проблеми, яка вирішується в кваліфікаційній роботі. Теоретичний розділ по суті повинен бути аналітичним оглядом джерел літератури.

Розділ огляду літератури повинен містити 2 підрозділи, зміст і назва яких повинні відповідати темі та відображати суть проблеми, що є об'єктом і метою досліджень.

Працюючи над цим розділом студент повинен опрацювати наукові статті у фахових виданнях, монографії, статті у науково-популярних періодичних виданнях, автореферати дисертацій, навчальні посібники, реферативні журнали і т.п. Матеріал потрібно викладати коротко, ясно, без перекручування поглядів авторів, повідомляючи лише типове, показове, що має відношення до теми кваліфікаційної роботи з обов'язковим цитуванням авторів.

Прізвища та ініціали авторів в огляді літератури та бібліографічному списку подають мовою оригіналу без власного перекладу.

Огляд літератури закінчують висновком, в якому необхідно, за даними літератури, у стислій формі викладає стан і рівень вирішення поставленої проблеми досліджень.

У другому розділі (20 с.) проводять аналіз сучасного стану природокористування на конкретних прикладах (підприємства, адміністративно-територіальні одиниці, компоненти довкілля), подають їх характеристику, перелік та причини виникнення екологічних аспектів, екологічних проблем, характеристику особливостей об'єкту досліджень.

Аналітична частина дослідження має бути представлена у вигляді графіків, діаграм, рисунків. Табличні цифрові масиви мають вміщатися на одну сторінку у супроводжуватися детальним аналізом аби були зрозумілими виявлені тенденції розвитку того чи іншого процесу чи явища.

У третьому розділі (10 с.) проводять систематизацію результатів, отриманих аналітичним чи розрахунковим шляхом у другому розділі, а на їх основі розробляють шляхи екологічного оздоровлення територіального розвитку, підприємств, вирішення головних екологічних проблем довкілля.

Розділ може складатися з 1, 2 підрозділи, залежно від кількості завдань, передбачених програмою досліджень.

Кожен розділ має закінчуватись короткими висновками, які будуть використані в кінцевих висновках дипломної роботи.

Загальні висновки мають відображати основні результати роботи та чітко кореспондуватися із завданнями, які необхідно було розв'язати аби досягти мети кваліфікаційної роботи.

Використані при написанні кваліфікаційної роботи літературні джерела та нормативні документи включаються в загальний список літератури, а в тексті на них робиться посилання у встановленому порядку.

Бібліографічний опис **списку використаних джерел** має оформлятися з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація

та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (Додаток А).

У додатках подають матеріал, який є необхідним для повноти кваліфікаційної роботи, і не може бути розміщений в основній частині через великий обсяг або спосіб відтворення.

Типи додатків:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- методики;
- опис та алгоритми використаних комп'ютерних програм;
- додатковий перелік джерел, що можуть викликати інтерес;
- опис оригінальної апаратури, приладів чи обладнання, що використовувались.

В тексті основної частини кваліфікаційної роботи робляться відповідні посилання на додатки за встановленими правилами (без їх дублювання).

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Загальні вимоги до написання науково-дослідницьких робіт визначені Національним стандартом України «Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання ДСТУ 3008:2015» (2016 р.). Здобувач вищої освіти має неухильно дотримуватися методичних рекомендацій визначених й ухвалених випусковою кафедрою, вченою радою факультету або закладу вищої освіти.

Текст друкують шрифтом Times New Roman, 14 пт. Міжрядковий інтервал – 1,5. Поля кожного аркушу: ліворуч – 30 мм, праворуч – 10-15 мм, зверху та знизу – не менше 20 мм. Абзацний відступ повинен бути однаковим для всього тексту роботи і дорівнювати 1,25 см.

Текст магістерської кваліфікаційної роботи друкують з використанням комп'ютера та принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 мм×297 мм).

Друкарські помилки, описки чи графічні нечіткості, що виявлені у процесі оформлення роботи, допускається виправляти охайним підчищенням (чи за допомогою коректора) та нанесенням правильного тексту або фрагменту рисунка на тому ж місці або між рядками тим самим кольором, яким написаний текст чи виконано рисунок.

Всі лінії, літери, цифри і знаки повинні бути однаково чорними.

Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні наводять мовою оригіналу. Допускається транслітерувати власні назви і наводити назви організацій у перекладі, додаючи (при першій згадці) назву оригіналу.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ» друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до тексту (по центру).

Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки.

Текст розділів може складатись з підрозділів. Розділи і підрозділи повинні мати заголовки. Пункти і підпункти можуть мати заголовки.

Заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами, жирним шрифтом, без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами жирним шрифтом (звичайний текст), починаючи з першої великої букви. Вирівнювання по ширині сторінки.

Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Робити переноси в словах заголовка розділу не допускається.

Відстань між заголовком і текстом, що розташований вище і нижче його, має відповідати одному міжрядковому інтервалу. Відстань між основами рядків заголовка, а також між двома заголовками, приймають такою, як у тексті.

Розташовувати заголовок підрозділу на одній сторінці, а текст підрозділу на наступній не можна, після заголовку підрозділу на сторінці повинно бути не менше, ніж два рядки тексту підрозділу.

Нумерація сторінок. Сторінки нумерують арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації для всього тексту кваліфікаційної роботи. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки на титульному аркуші не проставляють.

Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок.

Нумерація розділів, підрозділів, пунктів. Структурні складові кваліфікаційної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ» не нумеруються. Нумерація починається з першого розділу.

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти нумеруються арабськими цифрами. Розділи повинні мати порядкову нумерацію і позначатися арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, 3 і т. д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 і т. д.

Пункти повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу або підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу і порядкового номера пункту або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою. Після номера пункту крапку не ставлять, наприклад, 1.1; 1.2, або 1.1.1; 1.1.2 і т. д.

Номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою, наприклад, 1.1.1.1; 1.1.1.2; 1.1.1.3 і т. д.

Якщо розділ, не маючи підрозділів, поділяється на пункти і далі – на підпункти, номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою, наприклад, 1.1.3, 1.2.1 і т. д.

Після номера підпункту крапку не ставлять.

Якщо розділ або підрозділ складається з одного пункту або пункт складається з одного підпункту, його нумерують.

Формули. Формули розташовують окремим рядком. Переносити формулу на наступний рядок допускається тільки на знаках операцій, що

виконуються, причому знак на початку наступного рядка повторюють. При перенесенні формули на знаку множення застосовують знак «×».

Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, поділених крапкою. Порядкові номери формул позначають арабськими цифрами у круглих дужках з правого краю тексту.

Пояснення символів і числових коефіцієнтів, що складають формулу, якщо вони не наведені раніше в тексті, повинно бути подано безпосередньо під формулою. Пояснення подають у підбір з нового рядка, причому перший рядок пояснення повинен починатися зі слова «де» без двокрапки після нього.

Примітки. Примітки – це короткий запис, що слугує поясненням до тексту, таблиці або ілюстрації. Примітку пишуть з великої букви і розміщують з абзацу безпосередньо після тексту, таблиці чи ілюстрації.

Одну примітку не нумерують, а декілька приміток нумерують послідовно арабськими цифрами. Текст подають поряд.

Ілюстрації. Ілюстрації виконуються у вигляді креслень, ескізів, схем, графіків, діаграм, фотографій та ін. Вони умовно називаються рисунками.

Рисунки розміщують після першого на них посилання (при розміщенні рисунка у тексті) або на наступній сторінці після першого посилання (при розміщенні рисунка на окремій сторінці).

При необхідності (велика ширина) рисунок, його номер, назву та підписи під рисунками дозволяється розташовувати вздовж довгої сторони окремого аркушу таким чином, щоб рисунок «читався» при повороті записки на 90 градусів за годинниковою стрілкою.

Рисунки нумеруються в межах кожного розділу двома цифрами, поділеними крапкою – номером розділу і порядковим номером рисунка.

На всі рисунки повинні бути посилання в тексті, наприклад: «Принципова технологічна схема очищення дощових і талих вод подана на рис. 1.1».

Кожен рисунок повинен мати назву. Слово «Рисунок», його номер та назва пишуться напівжирним по центру основного тексту. Після назви рисунка крапку не ставлять.

За необхідності під номером і назвою рисунка розміщують пояснення – розшифровку номерів позицій на кресленнях або схемах, позначення графіків тощо. Пояснення пишеться шрифтом Times New Roman, 12 пт за шириною основного тексту.

Таблиці. Цифровий матеріал зручно оформляти у вигляді таблиць. Таблиці нумерують у межах розділу записки (додатка). Номер таблиці складається з номера розділу (позначення додатка) і порядкового номеру таблиці, поділених крапкою.

Посилання на таблицю повинні органічно «вписуватися» в текст, а не виділятися у самостійну фразу, яка повторює тематичний заголовок таблиці. Таблиці розміщують безпосередньо після першого на них посилання (при розміщенні таблиці у тексті) або на наступній сторінці після першого посилання (при розміщенні таблиці на окремій сторінці).

При необхідності (велика ширина) таблицю, її номер, назву та текст у таблиці дозволяється розташовувати вздовж довгої сторони окремого аркушу таким чином, щоб вона «читалася» при повороті записки на 90 градусів за годинниковою стрілкою.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку вказують над таблицею по центру основного тексту. Над назвою таблиці з правого боку курсивом пишуть слово «Таблиця» і вказують її номер. Наприкінці назви таблиці крапка не ставиться.

Заголовки таблиці, її граф і рядків треба писати в однині без крапки в кінці з великої літери, а підзаголовки – з малої літери, якщо вони складають одне речення з заголовком, або з великої, якщо вони мають самостійне значення. Заголовки граф можуть бути записані паралельно рядкам таблиці чи перпендикулярно до них.

Якщо висота таблиці перевищує одну сторінку, її продовження переносять на наступну сторінку. При цьому лінію, що обмежує першу частину таблиці знизу, не проводять, а над продовженням таблиці з правого боку пишуть «Продовж. табл. __» (якщо таблиця не закінчується на листі та має продовження на наступному листі) або «Закінчення табл. __» (якщо таблиця закінчується на листі) і зазначають її номер. При перенесенні таблиці допускається її заголовок замінювати номерами граф, відповідними до їх номерів в першій частині таблиці.

Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б.

Цитати у роботі, які наведені дослівно, беруться в лапки. Після закінчення цитати або цифрової інформації у квадратних дужках зазначається порядковий номер джерела, який міститься у списку використаної літератури; далі через кому сторінка, звідки взята цитата чи цифра. Наприклад, посилання [5, с. 10] означає, що цитату взято з джерела, зазначеного у списку літератури під номером 5 на сторінці 10. При цитуванні текстів з газет, поточної та річної звітності підприємства або організації, невеликих за обсягом нормативних документів посилання на сторінки не обов'язкове.

У разі посилання на структурні елементи самого проекту зазначають відповідно номери розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, позицій переліків, рисунків, формул, рівнянь, таблиць, додатків.

Посилаючись, треба використовувати такі вирази: «у розділі 4», «див. 2.1», «відповідно до 2.3.4.1», «(рисунок 1.3)», «відповідно до таблиці 3.2», «згідно з формулою (3.1)», «у рівняннях (1.23)-(1.25)», «(додаток А)» тощо.

Дозволено в посиланні використовувати загальноприйняті та застандартовані скорочення згідно з ДСТУ 3582, наприклад, «згідно з рис. 10», «див. табл. 3.3» тощо.

4. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Згідно з регламентом студент зобов'язаний подати кваліфікаційну роботу науковому керівнику на першу перевірку частинами у встановлені строки. У випадку, коли студент не виконав план і завдання кваліфікаційної роботи магістра, постійно порушував графік звітування, за поданням наукового керівника, на засіданні кафедри розглядають питання про неможливість допуску такої роботи до захисту перед ЕК.

Після завершення написання кваліфікаційної роботи не пізніше ніж за десять днів до попереднього захисту студент подає кваліфікаційну роботу на кафедру науковому керівнику для одержання від нього письмового відгуку з оцінкою дипломного дослідження.

Кваліфікаційна робота магістра, підписана автором, з письмовим відгуком наукового керівника подається завідувачу випускної кафедри, який вирішує питання про допуск студента до захисту, роблячи відповідний запис на титульному аркуші дипломної роботи. Чорновий варіант кваліфікаційної роботи здається на випускню кафедру.

У разі невідповідності кваліфікаційної роботи вимогам даних рекомендацій керівник може не допустити студента до захисту. Рішення щодо недопущення студента до захисту має бути затверджене на засіданні кафедри.

Якщо студент допущений до захисту кваліфікаційної роботи, кафедра видає йому скерування до рецензента. Зовнішню рецензію на кваліфікаційну роботу магістра може зробити висококваліфікований фахівець, який спеціалізується на розв'язанні проблем, споріднених з темою роботи. Списки рецензентів затверджуються наказом ректора ЗУНУ за поданням Навчально-наукового інституту інноватики, природокористування та інфраструктури ЗУНУ з числа професорів і доцентів (викладачів) ЗВО, які не працюють у цьому інституті, або спеціалістів виробництва і наукових установ, що мають відповідну кваліфікацію. Зовнішня рецензія має містити ґрунтовний аналіз і диференційовану оцінку якості кваліфікаційної роботи.

5. КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ РОБОТОЮ

Керівниками кваліфікаційних робіт призначаються викладачі кафедри екології та охорони здоров'я, які мають наукові ступені та вчені звання, у відповідності до їх наукових чи професійних інтересів і тематики науково-дослідних робіт, що виконуються ними на кафедрі. Як виняток, на підставі обґрунтованого подання завідувача, дозволяється керівництво кваліфікаційними роботами викладачам, які не мають наукового ступеня, ученого звання, але плідно займаються науковою роботою, проектною діяльністю, мають досвід у сфері науково-педагогічної діяльності.

За необхідності призначаються консультанти, якими можуть бути науково-педагогічні співробітники кафедр університету, підприємств, наукових установ.

Керівник кваліфікаційної роботи:

- видає студентові завдання до кваліфікаційної роботи;
- узгоджує календарний графік виконання кваліфікаційної роботи;
- рекомендує студентові необхідну літературу;
- обговорює зі студентом результати розробки основних питань, проводить консультації, що призначаються за потреби;
- перевіряє хід виконання кваліфікаційної роботи;
- оцінює та підписує відповідні розділи та роботу в цілому, готує на неї відгук.

У відгуку керівник роботи стисло викладає:

- актуальність, зміст роботи та її головні результати;
- повноту і докладність розв'язання завдань;
- адекватність використаних методів наукових досліджень;
- достовірність отриманих результатів;
- ставлення студента до виконання кваліфікаційної роботи;
- ступінь самостійності здобувача при виконанні досліджень;
- грамотність та стильова майстерність здобувача;
- критичні зауваження;
- рекомендує загальну оцінку виконаної кваліфікаційної роботи, відповідність якості підготовки здобувача вимогам освітньо-професійної програми і можливості присвоєння йому відповідної кваліфікації.

Здобувач обов'язково ознайомлюється з відгуком на свою роботу до захисту. Негативна оцінка роботи не є підставою до недопуску її до захисту.

Контроль керівника та консультантів не звільняє студента від повної відповідальності за правильність виконання кваліфікаційної роботи та її оформлення.

6. ПОРЯДОК РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовлена кваліфікаційна робота подається на кафедру у зброшурованому вигляді (у твердих обкладинках, швидкозшивачі або папці) на рецензування.

У рецензіях обов'язково відображаються такі моменти:

- адекватність змісту роботи заявленій темі (назві) і меті;
- повнота і докладність розв'язання завдань;
- достовірність отриманих результатів;
- практична цінність роботи та можливість реалізації запропонованих здобувачем рекомендацій;
- недоліки кваліфікаційної роботи;
- оцінка, на яку заслуговує робота.

Здобувач обов'язково ознайомлюється з рецензією на свою роботу до захисту. Негативна оцінка роботи, яка може бути висловлена в рецензії, не є підставою до недопуску її до захисту в Екзаменаційній комісії.

Основною формою перевірки якості виконання кваліфікаційної роботи є її захист, що проводиться індивідуально, у терміни, передбачені графіком, перед комісією у складі 2-3 викладачів, призначених кафедрою, та при безпосередній участі наукового керівника.

Порядок захисту кваліфікаційної дипломної роботи встановлюється відповідно до «Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії для атестації здобувачів вищої освіти у Західноукраїнському національному університеті».

Захист дипломної роботи відбувається публічно в аудиторії, обладнаній мультимедійними засобами. Захист проводиться у формі короткої (на 8-10 хв.) доповіді здобувача про виконану роботу та відповідей на запитання членів комісії. Студент готує до захисту доповідь за матеріалами проведених досліджень у вигляді презентації ілюстративного матеріалу (таблиці, графіки, діаграми, рисунки).

У доповіді необхідно сформулювати актуальність теми, викласти основні теоретичні висновки та практичні рекомендації автора.

Під час доповіді необхідно звертатися до ілюстративного матеріалу, коротко пояснювати його зміст. Члени ЕК можуть ставити магістранту запитання з метою визначення рівня його спеціальної підготовки та ерудиції. Після відповіді на запитання слово надається рецензенту або зачитується його рецензія. На зауваження рецензента випускник повинен дати аргументовану

відповідь. Після цього слово надається науковому керівникові для характеристики й оцінки роботи.

Загальний час захисту роботи не повинен перевищувати 30 хвилин у середньому на одного студента. Після обговорення підсумків захисту на відкритому засіданні ЕК виносяться її рішення. Рішення комісії оголошується Головою ЕК в той самий день. Випускники, які одержали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету, отримуючи академічну довідку. До повторного захисту дипломна робота може бути подана впродовж трьох років після закінчення навчання в університеті. Після захисту дипломна робота передається на зберігання в архів університету.

7. ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Тематика кваліфікаційних робіт розробляється та затверджується кафедрою екології та охорони здоров'я ЗУНУ з урахуванням специфіки освітньо-професійної програми, вимог стандарту вищої освіти, професійних інтересів кафедри, потреб суб'єктів господарювання, адміністративно-територіальних утворень. Вона безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності фахівця за спеціальністю 101 «Екологія».

Студент обирає тему роботи із списку тем, розроблених конкретним керівником, а закріплення теми кваліфікаційної роботи за студентом здійснюється за його заявою на ім'я завідувача кафедри. Редакція теми кваліфікаційної роботи повинна бути чіткою, зрозумілою та лаконічною. Темі робіт змістовно формулюються за типами техногенного впливу на природне довкілля, компонентами природного середовища, напрямками розв'язання екологічної проблеми, напрямками оптимізації сучасних виробничих технологій чи процесів і систем природокористування.

За тематикою дипломні роботи можуть бути в межах наступних редакцій.

1. Аналіз екологічної ефективності біосировини та біопродуктів у порівнянні з традиційними матеріалами.
2. Аналіз та оцінка ролі біотехнологій у розвитку біоекономіки.
3. Аналіз якості питної води централізованої системи водопостачання міста
4. Безпека харчових продуктів та екологічні аспекти виробництва
5. Біоекономіка в сільському господарстві: практичний досвід аграрного підприємства
6. Біоекономіка та вирішення проблем водного забруднення та водопостачання.
7. Біоекономіка та місцевий розвиток: взаємозв'язок та можливості.
8. Біоекономіка та сталий розвиток: шляхи зниження антропогенного впливу на довкілля.
9. Біоекономічний потенціал лісових екосистем: можливості використання та збереження
10. Біоекономічні інструменти розвитку агробізнесу в регіоні.
11. Біоекономічні основи розвитку регіону.
12. Біоінженерія та охорона навколишнього середовища: нові підходи до зменшення забруднення
13. Біологічні методи захисту врожаю та їх екологічна безпека.
14. Біотехнології в управлінні відходами: аналіз методів та приклади застосування
15. Біотехнології для поліпшення якості водних ресурсів: сучасні методи і перспективи
16. Біотехнології у відновленні деградованих ландшафтів: досвід і перспективи

17. Біотехнології як ключовий інструмент екологічної модернізації економіки.
18. Біотехнологічні методи очищення промислових стічних вод
19. Взаємозв'язок між біоекономікою та адаптацією до змін клімату: можливості та обмеження.
20. Використання біоекономічних стратегій у сільському господарстві та їх вплив на якість ґрунтів.
21. Використання біоінженерії для створення штучних екосистем у міських умовах
22. Використання біоресурсів для виробництва енергії: перспективи для малих громад
23. Використання відновлюваних джерел енергії для зменшення екологічного впливу.
24. Відходи як ресурс у біоекономіці: екологічні та економічні переваги замкнених циклів.
25. Вплив біоекономічних стратегій на збереження та відновлення біорізноманіття.
26. Вплив біоекономічних стратегій на сталість екосистем.
27. Вплив біологічних методів обробки ґрунту на його якість та сталість.
28. Вплив глобальних змін клімату на діяльність промислових підприємств
29. Державне стимулювання розвитку біоекономіки.
30. Екологічна стійкість та розвиток біоекономіки в регіонах з вразливим довкіллям.
31. Екологічні аспекти використання вторинних сировин в біоекономіці.
32. Екологічні аспекти використання ґрунтів в сільському господарстві.
33. Екологічні аспекти виробництва біоенергії: переваги та недоліки.
34. Екологічні аспекти виробництва та використання відновлюваних джерел енергії.
35. Екологічні аспекти вирощування та використання біотехнологічних культур.
36. Екологічні виклики та можливості розвитку біоекономіки в умовах міського середовища.
37. Екологічні переваги впровадження проєктів зеленої енергетики
38. Екологічно орієнтована стратегія розвитку міських територій: взаємодія органів місцевого самоврядування
39. Екосистемі послуги лісгоспу
40. Ефективність впровадження сучасних технологій в управлінні твердими відходами
41. Застосування біотехнологій для збереження генетичної різноманітності рослинних видів
42. Застосування біотехнологій у збереженні біорізноманіття: нові підходи і рішення

43. Застосування генетично модифікованих організмів у відновленні забруднених екосистем
44. Зелена інфраструктура та біоекономіка: інтеграція для розвитку сталих міст.
45. Зелені інновації в місті: приклади і перспективи для України
46. Інновації в сфері біоекономіки: перспективи та виклики для екологічного розвитку.
47. Інновації у відходоуправлінні.
48. Інноваційні біоекономічні моделі в контексті збереження екосистем та природних ресурсів.
49. Інноваційні методи збереження біорізноманіття на рівні локальних екосистем
50. Інтеграція циркулярної економіки в систему управління відходами на рівні громад
51. Кліматична динаміка та трансформація моделей природокористування в регіоні.
52. Оцінка впливу біоекономічних моделей на водні ресурси та водні екосистеми.
53. Оцінка впливу біологічно активних речовин на екосистеми в умовах зростаючого використання біопродуктів.
54. Оцінка впливу забруднення атмосферного повітря на здоров'я людини в урбанізованому середовищі
55. Оцінка екологічних наслідків використання біопалив та альтернативних джерел енергії.
56. Оцінка екологічних наслідків впровадження біоенергетики в сільському господарстві
57. Оцінка екологічних ризиків від впровадження біотехнологій у харчову промисловість
58. Оцінка екологічного стану водних екосистем.
59. Оцінка еколого-ресурсного потенціалу регіонів для розвитку біоекономіки
60. Оцінка екосистемних послуг в аграрних ландшафтах України
61. Переробка аграрних відходів для виробництва біопалива: техніко-економічний аналіз і екологічні переваги
62. Перспективи використання біотехнологій для рекультивації порушених територій
63. Перспективи використання відновлюваних джерел енергії в аграрному секторі
64. Перспективи вирощування та використання біоенергетичних культур.
65. Перспективи розширення виробництва екологічно чистої продукції в Україні.
66. Проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні
67. Розвиток біоекономіки на регіональному рівні: потенціал і перспективи

68. Розвиток біоекономічних моделей у сільському господарстві та їх вплив на екологічний стан ґрунтів.
69. Розвиток зелених технологій у біопромисловості та їх вплив на довкілля.
70. Розробка технології виробництва добрива для ґрунту з харчових відходів
71. Роль біоекономіки в управлінні відходами: перспективи та виклики.
72. Роль біоенергетики в зниженні вуглецевого сліду: екологічні та економічні аспекти.
73. Роль біорізноманіття в біоекономіці та його вплив на стійкість екосистем.
74. Роль технологій та інновацій у зменшенні антропогенного впливу на екосистеми.
75. Соціально-економічні виклики та перспективи розвитку біоекономіки в регіонах з високим рівнем природних ресурсів.
76. Сталість та відновлення природних ресурсів у контексті біоекономічних стратегій.
77. Стратегії збереження та відновлення лісових ресурсів в Україні (на прикладі лісгоспу чи управління)
78. Трансгенні технології у виробництві продовольства: екологічні та соціальні наслідки
79. Трансформація секторів економіки на засадах біоекономіки.
80. Трансформація секторів зайнятості на засадах біоекономіки.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ «ЕКОЛОГІЯ ТА БІОЕКОНОМІКА» ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 101 «ЕКОЛОГІЯ»

Оцінювання результатів захисту кваліфікаційної роботи здійснюється за 100-бальною системою та національною шкалою і відображається у відповідних відомостях і протоколах роботи Екзаменаційної комісії з урахуванням наступних критеріїв:

Критерії	Бали
Оцінка структури роботи, наскільки план дозволяє розкрити тему	60 балів
Оцінка теоретичного рівня роботи	
Повнота розкриття основних питань теми	
Якість виконання роботи	
Відповідність вступу та висновків вимогам, які викладено в методичних порадах кафедри	
Оцінка повноти та правильності складання списку використаних джерел	
Відповідність оформлення роботи вимогам стандартів та правил	
Оцінка доповіді здобувача при захисті роботи	40
Оцінка відповіді здобувача на додаткові запитання	балів
Всього	100

З урахуванням рівня виконання роботи та її захисту комісією дається загальна оцінка: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Оцінку «відмінно» (90-100 балів) отримує здобувач, у якого акуратно та правильно оформлена кваліфікаційна робота, вона має цільову спрямованість, містить наукову новизну, практичний результат, глибокий аналіз питань вибраної теми, висновки про позитивні моменти та недоліки, пропозиції щодо усунення недоліків.

Оцінку «добре» (75-89 балів) одержує здобувач за роботу, у якій виконані всі зазначені вимоги, але є деякі недоліки методичного характеру, недостатньо аргументовані висновки й пропозиції. Робота має бути виконана правильно й акуратно.

Оцінку «задовільно» (60-74 бали) отримує здобувач, у якого робота містить недостатньо елементів наукового дослідження, неглибокий аналіз, висновки та пропозиції погано аргументовані, текст оформлений неакуратно.

Оцінку незадовільно (1-60 балів) одержує здобувач, коли відсутня логіка у побудові структури роботи. У роботі відсутнє розуміння мети, завдань, предмету дослідження. Назви окремих розділів не відповідають їх змісту.

Теоретичний аналіз та визначення стану процесів, що є предметом розгляду мають компіляційний характер, відсутні посилання на використані літературні джерела. Відсутні самостійність суджень у запропонованих рекомендаціях і пропозиціях. Представлений статистичний матеріал є застарілим. Робота оформлена з суттєвими недоліками. Доповідь не відображає зміст виконаної роботи, більшість відповідей на питання неправильні, студент не володіє предметом дослідження.

У разі отримання здобувачем незадовільної оцінки призначається повторний захист.

Члени комісії можуть змінювати величину оцінки, даної керівником магістерської роботи чи випускною кафедрою в разі виявлення суттєвих недоліків та необ'єктивної оцінки ними поданої до захисту роботи. Рішення комісії є остаточним.

9. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність вимагає, щоб студент, викладач, дослідник почували себе вільними від руйнівного впливу корупції й академічного консерватизму. Феномен академічної нечесності (недоброчесності, недобросовісності) є багатограним і може набувати різних проявів. У його основі лежить умисне порушення загальноприйнятих в академічному середовищі моральних і правових норм, зазвичай з метою отримання певних переваг.

При виконанні кваліфікаційної роботи студенти повинні дотримуватись принципів академічної доброчесності. Кваліфікаційну роботу студент має виконувати самостійно. Необхідно дотримуватись етики цитування, давати покликання на використані джерела, подавати достовірну інформацію про виконану роботу та її результати.

Плагіатом (академічним плагіатом) вважають:

- відтворення текстів, таблиць, ілюстрацій та інших способів оформлення результатів інших авторів з представленням їх як власних;

- відтворення (неперервне або дискретне) великих за обсягом фрагментів чужих текстів із подальшим їх оприлюдненням під виглядом власної навчально- наукової чи науково-дослідницької праці, навіть за умови належних покликань;

- відтворення текстів інших авторів з подальшою мінімальною модифікацією (заміна деяких термінів, внесення незначних правок, зокрема переформулювання, зміна порядку слів і т. ін.) задля пристосування для власної навчально-наукової чи науково-дослідницької праці з подальшим її оприлюдненням під власним іменем;

- компіляція – вибіркове поєднання, перемішування кількох текстів інших авторів з подальшим оприлюдненням під власним авторством;

- переклад текстів інших авторів без зазначення джерела.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- покликання на джерела інформації в разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське й суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчально-наукової (творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Найпоширенішим проявом академічної недоброчесності безперечно є плагіат, тобто навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань.

Здобувачам вищої освіти та їх науковим керівникам під час виконання кваліфікаційної роботи задля дотримання принципів академічної доброчесності пропонується використовувати безкоштовні онлайн сервіси з перевірки матеріалів робіт на плагіат та визначення рівня унікальності тексту.

10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/09/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf.
2. Антиплагіат: Безкоштовна перевірка на плагіат у Unicheck. URL: <https://unicheck.com/uk-ua/free-plagiarism-checker-online>.
3. Антиплагіат: Порядок здійснення заходів з перевірки на ознаки плагіату академічних текстів ЗУНУ (сервіс Бібліотеки ім. Л. Каніщенка Західноукраїнського національного університету). URL: <http://library.wunu.edu.ua/index.php/uk/servisy/antyplahiat>.
4. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>.
5. ДСТУ 3008-2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с.
6. Зразки бібліографічних описів (ресурс Бібліотеки ім. Л. Каніщенка Західноукраїнського національного університету). URL: <http://library.wunu.edu.ua/index.php/uk/dovidka/zrazky-bibliohrafichnykh-opysiv>.
7. Кодекс академічної доброчесності Західноукраїнського національного університету. URL: https://www.wunu.edu.ua/pdf/academ_dob/kodeks-akadem-dobrochesnost.pdf.
8. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Кобилянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с. URL: https://agro.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/20201113_100711.pdf.
9. Порядок проведення перевірки на ознаки схожості за допомогою сервісу Unicheck. URL: https://www.wunu.edu.ua/pdf/public_inf/Unicheck.PDF.
10. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. Дата оновлення: 05.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.
11. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення: 12.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
12. Шкіцька І. Ю. Основи академічної доброчесності. Практикум: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 64 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31709/1/посібник%20ОАД%20>

Шкіцька.pdf.

13. Bairagi V., Munot M. Research Methodology: A Practical and Scientific Approach, 1st edn. CRC Press, New York (2019). 304 p. URL: <https://www.ascdegreecollege.ac.in/wp-content/uploads/2020/12/Research-Methodology-CRC.pdf>

Додаток А
ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
ВІДПОВІДНО ДО ДСТУ 8302:2015
«БІБЛЮГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА
ПРАВИЛАСКЛАДАННЯ»

Книги	
Однотомні видання	
один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Воронянський О. В. Історія України. Харків : Парус-Друк, 2010. 552 с. 2. Антощенко Р. В. Динаміка та енергетика руху багатоелементних машинно-тракторних агрегатів : монографія. Харків : ХНТУСГ ; Міськдрук, 2017. 242 с. 3. Єгоров О. Б. Перехідні процеси в системах електропостачання : конспект лекцій. Харків, 2018. 70 с.
два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пазиніч С. М., Ковтун В. І. Філософія художнього спілкування: монографія / Харків. орг. Нац. спілки художників України. Харків : Вид. Савчук О. О., 2016. 368 с. 2. Москальов Б. Г., Москальова Н. П. Політична наука: навч. посіб. Харків : Парус, 2007. 240 с. 3. Спольнік О. І., Каліберда Л. М. Електромагнетизм : підручник. Харків : Міськдрук, 2017. 276 с. 4. Сумець О. М., Сиромятніков П. С. Виробнича логістика: технічні системи і прийоми раціоналізації переміщення матеріальних потоків: навч. посібник. Харків : ТОВ ПромАрт, 2018. 100 с.
три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія : підручник. Харків : Вид-во Стеценко І. І., 2017. 180 с.
чотири і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ефективність вирощування цукрових буряків при різному ресурсозабезпеченні: наукове изд. / Д. І. Мазоренко та ін.; за ред. Д. І. Мазоренко, Г. Є. Мазнева. Харків, 2007. 70 с. 2. Економічні розрахунки в інженерній діяльності на прикладах задач електроенергетики : підручник / М. М. Черемісін [та ін.]. Харків : ФОРМ Панов А. М., 2018. 228 с. 3. Українсько-англійський словник термінів технологічних систем ремонтного виробництва / О. І. Сідашенко та ін. Харків, 2016. 412 с.
автор(и) редактор(и) упорядник(и) (автор-укладач(і))	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основи трібології : підручник / А. М. Антипенко та ін. / за ред. В. А. Войтова. Харків : ЧП Червяк, 2008. 342 с. 2. Технології вирощування сільськогосподарських культур : навч. посібник / О. В. Солошенко та ін. ; за ред. О. В. Солошенка. Харків : Торнадо, 2006. 348 с. 3. Облаштування об'єктів агробізнесу : навч. посібник / М. В. Марченко та ін. ; за ред.: О. В. Нанки, О. А. Науменко. Харків : Діса Плюс, 2018. 434 с. 4. Основи трібології : підручник / А. М. Антипенко та ін. / за ред. В. А. Войтова. Харків : ЧП Червяк, 2008. 342 с. 5. Харківський національний технічний університет сільськогосподарства імені Петра Василенка : буклет / уклад.: Л. М. Тіщенко, В. А. Войтов. Харків, 2015. 38 с. 6. Маркетинг : методичні вказ. для поточ. та підсумк. контролю знань для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ден. та заоч. форм навч. спец.: 133 Галузеве машинобудування та 181 Харчові технології ; авт.-уклад.: В. В. Антощенкова, С. Є. Ткаченко, Ю. М. Кравченко. Харків : КП Міська друкарня, 2017. 42 с.

автор(и) та перекладач(і)	1. Laplace P. S. A philosophical essay on probabilities / trans.: F. W. Truscott, F. L. Emory. Original work published 1814. New York, NY: Dover, 1951. 196 p.
без автора	<p>1. Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 1128 с.</p> <p>2. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Генеза, 2004. 736 с.</p> <p>3. Культура XXI століття: єдність через різноманіття : міжнар. кол. монографія / С. Б. Булекбаєв [та ін.] ; за наук. ред. В. О. Ільганаєвої. Харків : Місьдрук, 2017. 156 с.</p> <p>4. Наука і методика : зб. наук.-метод. пр. Вип. 27 / НМЦ інформ.-аналіт. забезпечення діяльності аграр. ВНЗ «Агроосвіта». Київ : Агроосвіта, 2014. 74 с.</p>
Багатотомні видання	
	<p>1. Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.</p> <p>2. Заїка П. М. Теорія сільськогосподарських машин. Т.1. Ч.1. Машини та знаряддя для обробітку ґрунту : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Харків : Око, 2001. 443 с.</p> <p>3. Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу : колектив. моногр. у 2 т. / Харків. держ. техн. ун-т сіл. госп-ва, Ін-т аграрної економіки УААН ; за ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. наук. вид. Київ : ІАЕ, 2000. Т. 2. 676 с.</p> <p>4. Ринкова трансформація економіки АПК : кол. моногр. у 4-х ч. / Харків. держ. техн. ун-т сіл. госп-ва, Ін-т аграрної економіки УААН. Київ : ІАЕ, 2002. Ч. 3: Фінансово-кредитна система / за ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. 477 с.</p>
Інші видання	
автореферати дисертацій	<p>1. Абашнік В. О. Філософія в Харківському університеті: історія інституцій, праць та персоналій (1804-1920) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-р філософ. наук, 09.00.05 - історія філософії. Дніпропетровськ, 2015. 34 с.</p> <p>2. Шамара І. М. Управління розвитком потенціалу конкурентоспроможності підприємств галузі туризму та сільського зеленого туризму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук; наук. кер. С. І. Плотницька ; Харків. нац. техн. ун-т с.- г. ім. П. Василенка. Харків, 2018. 23 с.</p> <p>3. Войтов А. В. Підвищення ефективності діагностування гідростатичних приводів сільськогосподарських машин за динамічними характеристиками під навантаженням : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.05.11. Харків, 2018. 20 с.</p>
дисертації	1. Войтов А. В. Підвищення ефективності діагностування гідростатичних приводів сільськогосподарських машин за динамічними характеристиками під навантаженням : дис канд. техн. наук : 05.05.11. Харків, 2018. 199 с.

архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Спосіб прогнозування дифузії компонента основи поршневих кілець в іонно-плазмове покриття при різних параметрах тертя : пат. 130854 Україна: МПК (2018.01) G01N 3/56 (2006.01) G01N 13/00 F16J 9/00 / Т. С. Скобло [та ін.]; заявл. 02.07.2018 ; опубл. 26.12.2018, Бюл. № 24. 5 с. 2. Установа для ультрафіолетового опромінювання тварин : пат.124251 Україна, МПК (2018.01) A01K 31/20 (2006.01) A01K 29/00 A01G 9/26 (2006.01) / О. О. Семенов [та ін.]; заявл. 20.11.2017 ; опубл. 26.03.2018, Бюл. № 6. 4 с. 3. Прилад для ультрафіолетового опромінювання молодняка тварин: пат. 128335 Україна, МПК (2018.01) A01K 29/00 / О. О. Семенов, М. Л. Лисиченко, Ю. Є. Мегель; заявл. 11.04.2018 ; опубл. 10.09.2018, Бюл. № 17. 4 с.
препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сумець О. М. Критичний аналіз підходів до оцінки логістичної діяльності підприємств. Харків : Міськдрук, 2014. 32 с. (Препринт / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка) 2. Сумець О. М. Ланцюги поставок: організаційний аспект. Харків : Міськдрук, 2011. 52 с. : табл. (Препринт / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка)
стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ 7157:2010. Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості. Уведено вперше ; чинний з 2010-03-11. Київ : Держспоживстандарт України, 2010. 18с. (Інформація та документація) (Національний стандарт України). 3. ДСТУ 8302-2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Уведено вперше ; чинний з 2016-07-01. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Інформація та документація) (Національний стандарт України). 4. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. [На заміну ДСТУ 3017-95 ; чинний з 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. IV, 38 с. (Інформація та документація) (Національний стандарт України). 5. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація). 6. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання.[Чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 25 с. (Інформація та документація).

бібліографічні показники	<p>1. Артёмов Микола Прокопович : біобібліогр. показч. праць за 1996-2018 роки / уклад. Е. М. Щетініна, Т. Б. Богданова, Т. О. Рудич, Л. О. Кучерявенко; Наукова б-ка ХНТУСГ. Харків, 2018. 108 с. (Біобібліографія вчених ХНТУСГ ; вип. 10).</p> <p>2. Основні напрямки розвитку вищої освіти в Україні та за кордоном : бібліогр. показчик статей з часописів, наявних у фондах Наукової бібліотеки ХНТУСГ за 2010-2015 рр. / уклад. : Л. О. Кучерявенко. Харків, 2015. 143 с.</p> <p>3. Наукові праці співробітників механіко-технологічного факультету Харківського національного технічного університету сільського господарства за 2001-2005 рр: бібліогр. показчик / уклад. : Т. В. Новікова, Л. О. Кучерявенко, Т. Б. Соколовська, С. М. Кіреєва; Бібліотека ХНТУСГ. Харків, 2006. 191 с.</p>
каталоги	<p>1. Каталог наукових послуг Харківського державного технічного університету сільського господарства / М-во аграр. політики України, ХДТУСГ; підготув.: Д. І. Мазоренко, Л. М. Тищенко, П. М. Заїка, С. І. Васильєв. Харків, 2001. 86 с.</p>
Частина видання	
розділ книги	<p>1. Пилипенко С. Г. Інтерпретація землі в умовах медійної сучасності. / А. П. Алексеєнко, М. В. Бейлин, Л. М. Гандзюк и др.; под ред.: Л. Н. Дениско, С. А. Заветного. Харьков : Право, 2017. Гл. 2, подразд. 2.7. С. 114–121.</p>
тези доповіді, матеріали конференції	<p>1. Онегіна В. М. Сучасні інновації та ризики в аграрному секторі. <i>Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи</i> : тези доп. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 7 квіт. 2017 р.) : в 2 т. Харків, 2017. Т. 2. С. 17–21.</p> <p>2. Шевченко С. А. Моделювання впливу обслуговування машин рослинництва за станом перед технологічною операцією на втрати врожаю. <i>Комплексне забезпечення якості технологічних процесів та систем</i> : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 10-12 трав. 2018 р.). Чернігів, 2018. С. 222–224.</p> <p>3. Висоцька Н. Ю., Хромуляк О. І. Сучасні проблеми лісовідновлення сосни звичайної (<i>Pinus silvestris</i> L.) в умовах Київського Полісся. <i>Ліс, наука, молодь</i> : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, магістрів, аспірантів і молодих вчених (м. Житомир, 22 листоп. 2018 р.). Житомир, 2018. С. 33.</p> <p>4. Study of degradation mechanism of metal-cutting tools and their hardening by ZrN PVD coatings / T. Skoblo et al. <i>International Conference-School in Plasma Physics and Controlled Fusion</i> (Kharkiv, September 10-13, 2018) : Abstracts. Kharkiv, 2018. P. 167.</p>
стаття з довідкового видання	<p>1. Новікова Т. В. Бібліотека Харківського державного технічного університету сільського господарства. Енциклопедія Сучасної України. Київ, 2003. Т. 2. С. 720.</p> <p>2. Тищенко Л. М. Мазоренко Дмитро Іванович. Енциклопедія Сучасної України. Київ, 2017. Т. 18. С. 489.</p>

<p>стаття з продовжуваного видання</p>	<p>1. Заєць В. М. Оцінка залишкових напружень та деформацій навколо включень карбідів при охолодженні евтектоїдної сталі стійок культиватора. <i>Вісник Харків. нац. техн. ун-ту сіл. госп-ва ім. П. Василенка : зб. наук. пр.</i> Харків, 2018. Вип. 197: Деревооброблювальні технології та системотехніка лісового комплексу. С. 266–273.</p> <p>2. Пастухов В. І., Мельник В. І., Миронов П. А. Уточнення моделі розрахунку коефіцієнта використання часу зміни на механізованих польових роботах. <i>Науковий вісн. НАУ : зб. наук. пр.</i> Київ, 2007. Вип. 107, Ч. 1. С. 295–301.</p>
<p>стаття з періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>1. Нанка О. В., Моїсеєва Н. Національно-патріотичне виховання студентської молоді (з досвіду виховної роботи Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка). <i>Новий колегіум.</i> 2018. № 3. С. 20–26.</p> <p>2. Суска А. А. Особливості становлення та функціонування регіональних ринків соціально-екологічних послуг. <i>Інтелект XXI.</i> 2018. № 4. С. 51–59.</p> <p>3. Макаренко М. Г. Новий двигун для тракторів ХТЗ. <i>Автодор.</i> 2018. Июль-август (№ 7-8). С. 6.</p> <p>4. Дудник О. Мотивація – запорука формування кваліфікованих керівників. <i>Світоч знань.</i> 2018. Берез.-трав. (№ 143/145). С. 9.</p> <p>5. Evaluation of the Reliability of Transport Service of Logistics Chains / Victor Vojtov et al. <i>International Journal of Engineering & Technology.</i> 2018. Vol. 7, No 4.3. P. 270–274.</p>
<p>рецензії</p>	<p>1. Гришин І. Я. Старий та новий вид спілкування [рецензія]. <i>Філософія спілкування: філософія, психологія, соціальна комунікація.</i> 2015. № 8. С. 221–222. Рец. на кн.: Грабарь Н. Г. Спілкування в бібліотеці: теоретико-методологічний аналіз : монографія. Харків : Майдан, 2015. 354 с.</p> <p>2. Крисанов Д. Ф., Лайко П. А., Чупіс А. В. Актуальне дослідження проблем управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств [рецензія]. <i>Економіка АПК.</i> 2008. № 9. С. 153-154. Рец. на кн. : Стецюк П. А. Теорія і практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2008. 386 с.</p> <p>3. Csikos R., Garcia E., Worley R. Book Reviews. <i>Journal of Criminal Justice Education.</i> 2010. Vol. 21, No. 1. P. 93–99. Review of the book: Beck E., Britto S., Andrews A. <i>In the shadow of death: Restorative justice and death row families.</i> Oxford, NY: Oxford University Press, 2007. 336 p.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	
	<p>1. Електротехніка і електроніка : метод. вказ. до лаб. роботи № 1: Дослідження лінійного електричного кола змінного струму з послідовним з'єднанням активного опору (R), котушки індуктивності (L) та конденсатора (C) / авт.-уклад.: Н. Г. Косуліна, П. О. Кравченко, Г. А. Ляшенко. Харків, 2018. 22 с. URL: http://internal.khntusg.com.ua/fulltext/PAZK/UCHEBNIKI/36468.pdf (дата звернення: 21.01.2019).</p>
<p>ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ (Нормативно-правові та інші юридичні акти, опубліковані в офіційних джерелах оприлюднення, в тому числі електронні ресурси)</p>	

	<p>1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення:15.01.2019).</p> <p>4. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення безпечної експлуатації сільськогосподарської техніки : Закон України від 03.06.2014 р. № 1303-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-18 (дата звернення05.02.2019).</p> <p>5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>6. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. №344/2013. <i>Офіційний вісник України</i>. 2013. № 50. С. 18.</p> <p>7. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва : постанова КМ України від 01.03.2017 № 130. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2017-п (дата звернення 05.02.2019).</p> <p>8. Про призначення академічної стипендії Кабінету Міністрів України студентам закладів вищої освіти : розпорядження КМ України від 27 груд. 2018 р. № 1060-р. <i>Уряд. кур'єр</i>. 2019. 5 січ. (№ 3). С. 18.</p>
--	--

Додаток Б

Зразок оформлення реферату кваліфікаційної (магістерської) роботи (1-2 стор.)

УДК

Назва теми кваліфікаційної (магістерської) роботи. Кваліфікаційна робота.
Кафедра екології та охорони здоров'я. Тернопіль, ЗУНУ, 2023 р.

_____ стор. текст. част., _____ табл., _____ рис., _____ джерел

Рік виконання кваліфікаційної роботи ...

Предмет досліджень.

Об'єкт досліджень.

Мета кваліфікаційної роботи ...

Основні результати кваліфікаційної роботи, їх практичне значення...